

השלכות מגפת הקורונה על מבקשי מקלט בישראל

ע"פ נתוני רשות האוכלוסין וההגירה חיים בישראל כ-29,000 מבקשי מקלט מאריתריאה וסודן. מגפת הקורונה מייצרת וצפויה לייצר השלכות חמורות על אוכלוסייה זו, שחיה ללא מעמד וסובלת מפגיעה בזכויותיהם שהולכת ומחריפה במצב החירום שפקד אותנו - בבריאות, ברווחה ובעבודה. **מדינת ישראל מוכרחה לקיים שורה של צעדים בכדי למנוע אסון מתגלגל שעלול לעלות בחיי מבקשי המקלט ובחיי הסובבים אותם.**

בריאות –

נגישות מוגבלת לשירותי בריאות:

רבים ממבקשי המקלט בישראל חיים ללא ביטוח בריאות. הם מנועים מגישה לשירותי בריאות בקהילה ונאלצים לפקוד את חדרי המיון במצבי חירום לקבלת טיפול דחוף מכוח חוק זכויות החולה. בעיה זו גובה מהם מחירים יקרים בעתות שגרה, אך היא הופכת לחמורה שבעתיים בעת משבר הקורונה: ראשית, בהיעדר נגישות למידע ובהיעדר רפואה בקהילה, קיים חשש שמבקשי מקלט יפקדו את חדרי המיון בניגוד להנחיות משרד הבריאות; שנית, מי מבין מבקשי המקלט הסובלים ממחלות קשות או כרוניות יתקשו לקבל טיפול נאות למחלתם, כעת עוד יותר מתמיד. שלישית, במידה ומבקשי מקלט ידבקו בוירוס הקורונה - בהיעדר כיסוי של קופות החולים קיימת אי בהירות לגבי מימון השירותים הרפואיים, באופן שעלול להוביל חלילה להימנעות מפניה לקבלת טיפול מחשש שהטיפול ישית על מבקש המקלט חובות גבוהים.

נדרש מנגנון שיסדיר את קבלת הטיפול הרפואי והמעקבים עבור מבקשי מקלט חסרי ביטוח רפואי - הן במסגרת אשפוז בבתי חולים או במתחמי בידוד, והן בקהילה.

קטינים חסרי מעמד - ביטוח בריאות בסכנה: לפי הערכות ישנם כ-7000 קטינים, ילדי מבקשי המקלט מאריתריאה ומסודן שחיים גם הם בישראל, כמו הוריהם, ללא מעמד מוסדר. משרד הבריאות בשיתוף עם קופת חולים מאוחדת מאפשרת להורים לבטח את ילדיהם במסגרת הסדר ביטוחי ייעודי עד הגיעם לגיל 18. קבלת השירותים מותנית בתשלום סדיר של דמי הביטוח, כאשר הפסקת התשלום גוררת קטיעת הטיפול הרפואי ומניעתו. עם פרוץ משבר הקורונה, כשעבודתם של רבים ממבקשי המקלט בסכנה, רבים מפוטרים או נשלחים לחלי"ת ללא אפשרות לקבל דמי אבטלה (ע"ע סעיף הנוגע לעבודה), צפוי קושי ממשי בהמשך תשלומים להסדר מאוחדת, מה שבתורו עתיד לקטוע את ביטוחי הבריאות לילדים ולהוביל להפקרה ממשית של בריאותם - בדיוק בשיאה של המגפה.

יש להסדיר את ההארכה ברצף של ביטוחי הילדים תוך התחשבות בנסיבות המיוחדות של הוריהם בתקופת משבר זו, באופן שיבטיח שהורים שידם אינה משגת לשלם את דמי הביטוח יקבלו דחיה בהעברת התשלומים וזאת מבלי לקטוע את קבלת השירותים הרציפה.

קטיעת ביטוחי בריאות עקב הפסקות עבודה: מי מבין מבקשי המקלט שמועסק - מעסיקו נדרש להסדיר עבורו ביטוח בריאות פרטי. אלא שעם הפסקת העבודה מופסק גם הרצף הביטוחי ועימו גם קבלת הטיפול הרפואי בקופות החולים. כעת כשהמשק הישראלי בכללו נכנס לתקופת משבר, עתידים מבקשי מקלט רבים לאבד לא רק את מטה לחמם כי אם גם את הדרך היחידה שלהם לקבל טיפול רפואי בישראל.

יש צורך בהסדרת מנגנון הארכה אוטומטית של הרצף הביטוחי גם בהיעדר מעסיק, וזאת לתקופה של 45 יום מתום המשבר, באופן שיאפשר למבקשי המקלט למצוא מעסיק חדש שימשיך את הסדרת הביטוח בעבורם.

הנגשת מידע לרבות הנחיות מעודכנות בטיגרית ובערבית: רבים ממבקשי המקלט אינם דוברי עברית ויודעים קרוא וכתוב ברמה שמאפשרת להם להבין את המידע שמופץ באמצעי התקשורת, בכתב ובע"פ. בהיעדר מידע בשפתם, הם נאלצים להסתמך על שברי מידע ושמועות אשר עלולות לזרוע פאניקה מיותרת כמו גם למנוע התנהלות נכונה בהתאם להנחיות.

פורום ארגוני הפליטים ומבקשי המקלט בישראל כולל שישה ארגוני זכויות האדם, הפועלים בשיתוף פעולה לקידום ההכרה בזכויותיהם של מבקשי מקלט ופליטים בישראל; לתיקון הליקויים במדיניות הממשלה, וליצירת מדיניות מקלט ההולמת את מחויבויותיה החוקיות והמוסריות של ישראל. חברים בפורום: א.ס.ף - ארגון סיוע לפליטים ולמבקשי מקלט בישראל | המוקד לפליטים ולמהגרים | קו לעובד | האגודה לזכויות האזרח בישראל | ARDC - המרכז לקידום פליטים אפריקאים | רופאים לזכויות אדם

נדרש להעביר מידע מוגש לשונית ומותאם תרבותית עבור מבקשי המקלט בטיגריניה ובערבית כדי לקדם התנהגות מניעתית בקרב מבקשי המקלט ופעולה בהתאם להנחיות המשתנות.

צפיפות מגורים: מצבם הסוציו-אקונומי הרעוע של מבקשי המקלט, אשר רבים מהם מגיעים לחרפת רעב גם בימי שגרה, הופך לקשה עוד יותר בתקופת המשבר הנוכחית. רבים ממבקשי המקלט נאלצים להצטופף בדירות קטנות עם מספר משפחות בחדרים קטנים, לעיתים ללא איזורור מספק. תנאי חיים אלו הופכים לקריטיים בעת מגיפת הקורונה עם הצורך לבידוד-בית.

מן הראוי להיערך לקליטת חסרי המעמד שאינם יכולים להיענות להנחיות בידוד-הבית - במתחמי הבידוד.

חשש מפניה והעברת מידע לרשויות הבריאות: לאור היעדר מעמד מוסדר רבים ממבקשי המקלט חוששים מכל מגע עם הרשויות. עניין זה הוא משמעותי ביותר בהקשר הנוכחי, לאור ההנחיות לפנות למוקד מד"א או משרד הבריאות בכל מצב שבו עולה חשש לחשיפה לנגיף או במקרה שהתפתחו סימפטומים של המחלה. במקרים הללו נדרש דיווח לרשויות הכולל פרטים אישיים, לרבות כתובת מגורים.

על מנת להפיג את חששותיהם של מבקשי המקלט יש להוציא הצהרה פומבית ומפורשת כי רשות האוכלוסין לא תעשה שימוש לרעה במידע שיאסף במשרד הבריאות.

הדרת מבקשי המקלט ממערכת הבריאות הציבורית גובה מחיר יקר מבריאותם. כעת, בשיאו של משבר הקורונה היא עלולה לגבות מחירים יקרים גם מהם וגם מהחברה הישראלית בכללה. יש להוביל מהלך של הכללה של מבקשי המקלט במערכת הבריאות הציבורית - לטובתם ולטובת הציבור הישראלי כולו.

עבודה - בימים אלו נמסר לעובדים רבים שהם מוצאים לחופשה ללא תשלום או מפוטרים. בין העובדים גם מבקשי מקלט רבים, במיוחד בתחומי המלונאות והמסעדות שקורסים בימים אלו. נוכח המשבר הרחבי בענפים אלו, לא צפוי שמבקשי המקלט ימצאו עבודה חלופית, הם אינם צפויים לעזוב את ישראל בקרוב, ואף טיסותיהם של אלו שהיו אמורים לעבור למדינות הקולטות אותם כפליטים בוטלו. מבקשי המקלט שעבדו עד כה והצליחו לפרנס את עצמם ואת משפחותיהם נותרים ללא עבודה. אלא שבניגוד למפוטרים ישראלים, או לעובדים ישראלים שהוצאו לחופשה ללא תשלום, מבקשי המקלט לא זכאים לדמי אבטלה או לפיצויי פיטורים - שכן פיצויי הפיטורים שלהם מופקדים כולם בקרן הפיקדון.

בנסיבות אלו יש לאפשר למבקשי מקלט שפוטרו או הוצאו לחופשה, לקבל לכל הפחות את כספם-שלהם שמופקד בקרן הפיקדון. בשנת 2019 בלבד הופקדו מעל 166 מיליון שקלים לכספי הפיקדון – מן הראוי לאפשר להם למשוך את כספם ולאפשר להם קיום בכבוד.

רווחה - גם בימים כתיקונם גישתם של מבקשי המקלט לשירותי רווחה מצומצמת מאד. הם אינם זכאים לקבל שירותי רווחה מהמחלקות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות אלא במקרים חריגים. מיותר לציין שככלל הם אינם זכאים לקצבאות הביטוח הלאומי, כגון תמיכה למשפחות חד הוריות, קצבאות נכות, או קצבאות ילדים, גם לא כשמדובר בילדים עם מוגבלות. המשמעות של גל פיטורים מסיבי של מבקשי המקלט בעקבות מגפת הקורונה היא שרבים מהם לא יכולים לפרנס את משפחותיהם ונותרים ללא רשתות תמיכה ממוסדות וללא עורף משפחתי. כבר כעת אנחנו עדים לגידול במספר הפניות לקבלת סיוע, לרבות סיוע במזון, כולל מזון לתינוקות, עקב פיטורים והוצאה לחל"ת של מבקשי המקלט. המספר גדל מדי יום. מי שעד כה פרנסו את משפחותיהם בדוחק רב, מצטרפים למעגל הנזקקים לסיוע ברווחה ובדיור, סיוע שהמדינה לא נותנת כיום. יתרה מכך, בנסיבות אלו אנו חוששים ממשבר הומניטארי ועלייה במספר דרי הרחוב, משפחות הסובלות מחוסר ביטחון תזונתי, דחיקת נשים למעגל הזנות ועוד.

פורום ארגוני הפליטים ומבקשי המקלט בישראל כולל שישה ארגוני זכויות האדם, הפועלים בשיתוף פעולה לקידום ההכרה בזכויותיהם של מבקשי מקלט ופליטים בישראל; לתיקון הליקויים במדיניות הממשלה, ולצירת מדיניות מקלט ההולמת את מחויבויותיה החוקיות והמוסריות של ישראל. חברים בפורום: א.ס.ף - ארגון סיוע לפליטים ולמבקשי מקלט בישראל | המוקד לפליטים ולמהגרים | קו לעובד | האגודה לזכויות האזרח בישראל | ARDC - המרכז לקידום פליטים אפריקאים | רופאים לזכויות אדם

בנסיבות אלה, יש לפעול מיידית לאספקת מזון למשפחות מבקשי המקלט הזקוקות לכך תוך פרסום האפשרות לקבל אותו בשפות מבקשי המקלט. יש לפעול גם למתן שירותי רווחה מלאים למבקשי המקלט, ולו זמנית, עד לסיום המשבר.

דווקא בעתות משבר, קיים חשש להתגברות גילויי שנאה גזענות ואפליה כנגד אוכלוסיות מוחלשות ומודרות. המחלה אינה מבחינה בין מוצא, צבע או דת, והמשרדים השונים צריכים להוביל גישה שיוויונית ולפעול למניעת אפליה וביטוי גזענות כלפי מי שחיים בינינו, גם אם אינם מוכרים כתושבי המדינה.

לפרטים נוספים
דרור שדות | 052-8342123
מקדמת מדיניות וקשרי ממשל
פורום ארגוני הפליטים ומבקשי המקלט בישראל